

ESCOLA I MESTRES DE GRAMÀTICA
A OLOT:
APORTACIONS BIBLIOGRÀFIQUES
(1727-1765)

Miquel Puig i Reixach

1 - INTRODUCCIÓ

Essent gairebé inexistents les mostres directes de l'activitat acadèmica de l'Estudi de Gramàtica d'Olot al segle XVIII, té un cert interès -tot i que relatiu- la col·lecció de 24 fullets impresos en el període 1727 - 1765 existent a la Biblioteca de Catalunya de Barcelona, i que recull moltes de les composicions llatines que els gramàtics olotins elaboraren anyalment en honor de la seva Patrona Santa Caterina en la seva celebració festiva cada 25 de novembre. A això cal afegir l'interès bibliogràfic local d'aquests breus fullets (gairebé tots de només quatre fulls) no recollits en la historiografia olotina, tot i que una part d'ells sortiren de les premses locals.

D'aquí, doncs, que ens n'ocupem, a tall d'aproximació al que realment era l'escola de gramàtica d'Olot, ben similar a moltes de les d'altres poblacions de la Catalunya del segle XVIII. Recordem, molt de passada, que el fort contingut humanístic dels estudis en aquell segle, i sobretot en la seva primera meitat, feia que fos l'estudi del llatí la principal i gairebé única activitat a què es dedicaven els estudiants un cop havien après de llegir, escriure i comptar, i com a pas previ per a accedir als estudis superiors. D'aquí les denominacions d'escola de «gramàtica», «retòrica», «llatinitat» per a designar el període escolar equivalent als nostres actuals estudis mitjans.

2 -L'ESCOLA DE GRAMÀTICA D'OLOT EN EL PRIMER TERÇ DEL S. XVIII

En una altra ocasió ⁽¹⁾ hem traçat la panoràmica del que era l'ensenyament a Olot al segle XVIII. L'ordinari bàsic d'aquest provenia de la fundació establerta pel prevere olotí Sebastià Ferrussola el 1568, més enllà de la continuïtat del propòsit fundacional del convent del Carme, que tres anys abans, el 1565, s'erigia a la vila amb el propòsit, entre d'altres, que «hajan de fer en dit monastir una aula, y locs suficients per a legir i mostrar als estudiants, y xics de la present vila, y terme de Olot, y de altres parts ni vinguen. Mes que hajan a fer una cambra apartada per a dormir lo mestre que legirà de Gramàtica, y altres arts; si no serà lo mestre de lur ordre...» ⁽²⁾.

Ferrussola deixà els seus béns per a la construcció d'un edifici destinat a l'estudi de llegir i escriure i de la gramàtica, dotació dels mestres que hi ensenyarien, i concedint una casa pròpia per a habitació del mestres. Si bé per disposició del testador aquests estudis quedaven depenents de la *Comunitat de Preveres*, ben aviat l'Ajuntament hagué de col·laborar-hi econòmicament, començant l'any següent al de la fundació per cedir un terreny on edificar l'Estudi, i havent d'ajudar al pagament dels salaris dels Mestres. Això comportà sovintejades tensions entre la *Comunitat de Preveres* i l'Ajuntament, que no veia massa bé que hagués de pagar sense que se li permetés d'intervenir. Tot plegat acabaria amb la *Concòrdia* signada entre ambdues parts el 1725 per la qual el Municipi passava des de llavors assumir-ne la titularitat i responsabilitat total ⁽³⁾.

Tractant d'apropar-nos mínimament al que realment era l'Estudi de Gramàtica a Olot en aquelles dècades ens és d'utilitat l'exposició adreçada als «Protectors» dels Estudis a l'Ajuntament d'Olot el 1723 en sol·licitud que fossin dos els mestres (un per a la gramàtica, l'altre per a la retòrica) en lloc de l'únic que fins llavors hi havia, i que ho havia de fer tot. La petició descriu la situació que forçosament ha d'ésser la real, tot i el possible to pessimista que convenia per a justificar el que es demanava:

«...anantse cada dia experimentant un gran augment en lo concurs y numero de Estudiants de grammatica que acudan al estudi de la present vila per la ensenyansa, essent de ordinari mes de vuytanta entre totas las classes y anantse encara augmentant, se regoneix moralment impossible que un sol mestre com fins vuy hi ha hagut per mes eminent que sia en doctrina, puga donar cabal y la necessaria ensenyansa a tant crescut numero de dexebles majorment essent de varias classes, que necessitant cada classe per si de la explicació y enseñansa de sas peculiars reglas falta al Mestre lo temps que es menester per declarar y explicar aquellas y fer las consecutivament practicar a sos dexebles, haventse de consumir la mitat ô major part del temps en recitar los dexebles y ohir lo Mestre tant gran numero de lliçons; y encara en lo demes temps que resta per a la explicació y practica es cert que no los poden igualment lograr ni aprofitarse de ellas tots los dexebles per haverse de dividir ab las differentes classes de ells, explicant lo que a cada una conve. Y així quant se explica als Principiants y de la Primera classe no es de gran profit la enseñansa per los de la ultima. Y lo que a estos majorment en la exposicio de vers y de rhetorica se declara es totalment inutil per los primers. Així que en lo temps que se explica als uns quedán (...) ab poch eo ningun

profit (...) los altres de modo que si ab quatre anys de una mediana aplicació, podria un niño exir sufficient grammaticch, seran ja precisos mes anys per alcansar lo mateix fi com ho comensa densenyar ja la experiencia, lo que quant grave prejudici e inconvenient sia se dexa per si mateix considerar...»⁽⁴⁾.

La petició, però, no pogué ésser atesa (com si que ho fou una de semblant que es feia per a l'escola de llegir i escriure), i no ho seria fins passades moltes dècades. Durant, doncs, tot el període que ens ocupa, hem de creure que la situació descrita es mantingué, si bé en els pactes que es faran als mestres s'especificarà l'obligació «que cada dia de estudi despres de tocada la hora de exir tant del mati com de la tarda dega ensenyar mitja hora prosodia, vers, ò retorica a aquells dexebles que V. M. reconexerá que son aptes e idoneos per tals sciencias»⁽⁵⁾.

3 - LES CELEBRACIONS LITERÀRIES

Anualment la població de les localitats amb escola era convocada a assistir a una demostració dels progressos que havien assolit els seus fills i petits conciutadans durant aquell curs. Eren els «exàmens públics», que més que comprovació real de l'aprenentatge dels estudiants, eren una mena d'actes de lluïment del professor i els seus deixebles a través de la realització d'exercicis perfectament inútils i només pensats per a deixar bocabadats els assistents, i despertar-los sentiments d'admiració envers la vàlua dels joves estudiants⁽⁶⁾. Altres vegades, la celebració de festivitats religioses (especialment les relacionades amb l'estament estudiantil, com ara St. Tomàs o Sta. Caterina) o d'esdeveniments cívics, eren motiu per a la participació dels escolars en els actes de culte mitjançant la lectura pública d'alguna composició oratòria (habitualment en llatí) amb què se solemnitzava l'acte i que constituïa un motiu de satisfacció en veure compensats els esforços que molts municipis havien de fer per al que no els manqués l'educació i la instrucció dels seus fills.

Pel que fa a Olot, no tenim per ara notícia de la celebració dels en altres llocs habituals «exàmens públics» durant aquest període⁽⁷⁾, cosa que no vol pas dir que no se'n fessin, ja que les diverses ordinacions de les aules de gramàtica de finals del segle XVIII o començaments del XIX indiquen l'obligació de tenir aquests certàments al final de cada curs, explicitant-se en una d'elles que es faci això «como se acostumbrava en esta villa »⁽⁸⁾.

Les activitats acadèmico-literàries de què disposem ho són en relació

amb la festivitat de Sta. Caterina, patrona dels estudiants en recordança de la seva gran saviesa que, segons la tradició, li permeté de desfer tots els arguments que els filòsofs pagans del seu temps utilitzaven en contra del cristianisme. El patronatge de la santa alexandrina el celebraven els estudiants sorollosament arreu de Catalunya ⁽⁹⁾. Aquesta diada -juntament amb la de Sant Nicolau, patró de la mainada- venia assenyalada com a no lectiva en les ordinacions de l'Escola de Gramàtica d'Olot, tant en les de 1687 - 1688, les primeres que coneixem ⁽¹⁰⁾, com en les següents que ens han pervingut, del 1781, redactades pels Mestres de Llatinitat de llavors, Marià Garau i Rafael Planagumà ⁽¹¹⁾.

Al marge de la probable bullanga dels estudiants olotins, aquí era preceptiva en aital diada la funció religiosa al Temple de Sant Esteve (llevat del 1761 i 1762, que es féu a l'església del Tura), on tenia lloc la solemne recitació per un alumne de l'oració llatina prèviament confeccionada en honor de la Santa. Si bé això no és explícit fins a les disposicions del 1781 ⁽¹²⁾, la sèrie d'impresos d'aquestes composicions llatines del període 1727 - 1765, ens mostra la tradició secular d'aquesta pràctica acadèmica, ja que, a més, disposem de l'edició aïllada de l'oració que en semblants circumstàncies fou pronunciada el 1670 ⁽¹³⁾.

No cal dir que la recitació pública d'aquesta oració era motiu de prestigi per part del noi i de la seva família, raó més que suficient per a cuitar-ne la seva impressió, amb el nom de l'alumne a la portada. Tot i això, però, pel fet de resultar-ne un fullet breu (ja hem dit que, habitualment, tenia 4 fulls) i circumstancial, n'ha dificultat llur conservació, amb l'excepció realment singular d'aquests 24 fullets del període 1727 - 1765 conservats a la Biblioteca de Catalunya, i dels quals passem a ocupar-nos.

LA COL·LECCIÓ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Tretze d'aquets fullets formen part d'un volum relligat en pergami, que havia estat (segons indica una inscripció manuscrita del propi volum) «de la biblioteca de Masmitjà». Sens dubte ha de tractar-se d'alguns dels Masmitjà olotins, car molts dels opuscles que hi ha en aquest volum tenen referència a Olot.

En efecte, el contingut del volum podria quedar classificar així:

A) Les 13 oracions llatines pronunciades amb motiu de la festivitat de Santa Caterina a Olot, i que van de l'any 1745 al 1765, amb diverses llacunes.

B) Tres opuscles més referents a Olot:

1 - Un plec manuscrit que conté la «Breve noticia de las Fiestas, y demostraciones de regosijo, con que la mui Ilustre Villa de Olot celebró la Dedicacion de su nueva Iglesia Parroquial en el mes de Setiembre del presente año de 1763», 12 ff. s. n., 192 x 144 mm.,⁽¹⁴⁾

2 - «Sermon del P. Blas Larraz de la Compañia de Jesús, Doctor en Filosofia, y Sagrada Theologia, y Cathedratico de Letras Humanas de la Real Universidad de Cervera, y Rector del Colegio de la Compañia de Jesus de la misma Ciudad, predicado el día 14. de setiembre de 1763. en las solemnes fiestas, con que la Mui Ilustre Villa de Olòt celebrò la Dedicacion de su nueva Iglesia Parroquial erigida, bajo la Invocacion del glorioso Protomartyr San Estevan. Con Licencia. Gerona: Por Jayme Brò, Impressor, y Librero vive en la calle de las Ballesterias», 19 pàgs., 150 x 97 mm.

3 - «Perspectiva Funebre, en que se ajustan luces con tinieblas funerales. Sermon panegyrico predicado en el sumptuoso funeral, que à expensas del Magnifico Ayuntamiento, è Ilustre Obra de la populosa Villa de Olot, se hizo día 15. de Septiembre de este año 1763. para sufragio de las Almas del Purgatorio de los que favorecieron à la Reedificacion de su tan sumptuoso Templo Parroquial; habiendo precedido tres días de lucidissimas Fiestas por su solemne Dedicación, y translacion del Santissimo. Su orador, el R. P. Fr. Valentin de Olot religioso Capuchino, Ex-Lector de Sagrada Theologia, Ex-Guardian de varios Conventos, Conventual haora en el Real de Santa Madrona de Barcelona. Olot: Por Juan Planas Impressor, y Compañia», 3 ff. s.n. + 118 pàgs.

C) Els restants 14 opuscles, majoritàriament relacionats amb actes acadèmics de la Universitat de Cervera i d'altres centres dels jesuïtes, i entre ells dos de relacionats amb olotins:

1 - «Philosophia Iesvitica in theses redacta, qvam propvgnabit, Deo, eivsque Immacvlata, et cvmvlata Matre Avsiliantibvs, Iosephvs Masmittja, et Cors, Alatensis, Phil. Bac. Patrono, Antonio Navas e Soc. Iesv Phil. Doct. et in Cervariensi Academia Reg. Profes. [ms.: VII] Cal. Mai. Anno A C.N. M.DCC. LVI. hora [ms.: IIII] post meridiem: in gratiam vero studentium hora [msd.: VIII] ante meridiem. In theatro maximo. Cervariae in Lacetanis, ex Officina Pontificiae, ac Regiae Vniuersitatis excudebat Emmanuel Ibarra», 2 ff. s.n. + 47 pàgs.⁽¹⁵⁾

2 - «Mariae Virgini. Invictae. Inmaculatae. Iesuiticae. Scholae. Patronae. optimae. hominum. atque. angelorum. Reginae. potentissimae. Dei. Opt. Max.

Parenti. semper. Augustae. bono. humani. generis. conceptae. Iosephus Castellar et Ferrusola. Marianae. Congregationis. Suffragio., propugnator. designatus. Iesuiticam. theologiam, dicabat. XV. ac XIV kal. iun. hora IV. pomerid. anno M.DCC.LXVI. inter solemnia. deiparae. sacra. in Templo Bethlehemitico Societatis Iesu Barcinonensi. Patronus aderat Iosephus Puig eiusd. Soc. Presbyter. In gratiam studentium fiet scholastica velitatio postridie Idus Mai hora VIII. Matutina. Barcinone: Typis Ioannis Nadal», 1 f. + 18 pàgs.

Els onze fulletons restants -pròpiament 13, ja que n'hi ha dos de repetits- són solts i, conjuntament amb el volum anterior, formen part de la col·lecció «Bonsoms» de la Biblioteca de Catalunya. No duen cap referència sobre els seus primers posseïdors. Ben segur que la sèrie no és completa, i caldrà confiar que noves recerques en fons documentals i bibliogràfics aniran completant aquesta base que constitueix el present fons barceloní.

5 - MESTRES I ORACIONS LLATINES DE L'ESTUDI DE GRAMÀTICA D'OLOT

Malgrat que, com veurem, a la portada de cada opuscle figura en lloc destacat el nom de l'alumne que pronuncià cada una d'aquestes composicions i res no s'hi diu del seu mestre, és aquest, i no l'alumne, qui acostumava a carregar amb la part més feixuga de la redacció del text. Per una banda, això era habitual arreu, ja que no podem ser excessivament optimistes respecte d'un notori aprenentatge dels escolars a compondre en una llengua llatina que de cap manera no podien arribar a dominar. Però a més hem citat ja en una nota anterior que les disposicions donades als mestres de gramàtica d'Olot el 1782 assignaven clarament al mestre la composició d'aquestes oracions llatines, que serien després llegides en públic per un alumne, en les celebracions anuals.

Els mestres de l'estudi de gramàtica d'Olot en el període que abracen els opuscles (1727 - 1765), foren:

1 - Josep Baixa

Clergue natural de Barcelona, germà d'un catedràtic de Cervera. És el primer mestre de gramàtica d'Olot que entra després de l'acord entre l'Ajuntament i la Comunitat de Preveres respecte la titularitat de l'escola a Olot, el 1725. Des del setembre d'aquest mateix any l'Ajuntament anava darrera

d'algué que volgués pendre el relleu al mestre de gramàtica Josep LLeonart, que ho era des del 1723. S'encomanaren diverses gestions a Barcelona, i no es trobà altre candidat que Josep Baixa ⁽¹⁶⁾, amb qui, finalment, pactà l'Ajuntament olotí el 13 d'abril de l'any següent, 1726 ⁽¹⁷⁾. D'aquest primer any del seu magisteri de gramàtica no en tenim l'oració llatina a Santa Caterina, però sí les dels dos anys següents (*Apèndix, n° 1 i 2*), pronunciada pels nois Josep Ferrussola i Bassols, i Jaume Ferrussola i Parer, respectivament. La primera en vers, i la segona en prosa. En sessió del 15 de febrer del 1729, l'Ajuntament decidí de convocar oposició a ocupar el magisteri de gramàtica «en atenció que lo R.nt Josep Baixa, Pre. y actual Mestre de la Aula de Grammatica de dita Vila se es despedit de dit Mag.ch Ajuntament per no servirla mes y anarsen a altre paratge» ⁽¹⁸⁾.

2 - Isidre Hugas

Natural de Vilademar, i mestre de gramàtica a Banyoles fins que guanyà l'acte d'oposició que tingué lloc el 26 d'abril de 1729, segons edictes impresos que foren distribuïts per les diverses poblacions el dia 10 del mes anterior ⁽¹⁹⁾. Amb ell concorregueren el Dr. Francesc Comas, clergue i beneficiat de Sant Feliu de Codines, Valentí Surroca, de Ribes, Joan Thomàs, de Torà i Domènec Lleonart, de Palamós. L'endemà mateix es féu acte de concòrdia, o pactes, entre l'Ajuntament i ell ⁽²⁰⁾, on es preveia una durada en el càrrec de 4 anys, que de cap manera no s'arribaren a acomplir: a l'immediat mes de setembre, Hugas havia renunciat al magisteri. En conseqüència, no hi ha d'ell cap oració llatina a Sta. Caterina, en no haver-hi hagut ocasió.

3 - Pere Partagàs

Tot i que un dels candidats de la passada oposició, el que hi havia quedat segon, Francesc Comas, sol·licità del municipi que se li concedís a ell el Magisteri de Gramàtica i oferint-se a més a més perquè no se li fes concòrdia fins dur ja un temps de docència a Olot a fi que l'Ajuntament olotí s'assegurés bé de la seva capacitat ⁽²¹⁾, es concedí el lloc a Pere Partagàs i Valls, clergue barceloní. L'Ajuntament n'havia rebut molt bones referències del catedràtic jubilat de gramàtica a Barcelona, Segimon Comas, de qui Partagàs havia estat deixeble ⁽²²⁾. En conseqüència, se li féu concòrdia amb data del 5 d'octubre del 1729 ⁽²³⁾. Del seu període de docència hi ha les oracions correspo-

nents a 1730, 1732 i 1733, les tres en prosa, encomanades, respectivament, als alumnes Josep Queralt i Bover, Francesc Bassols i Orri, i Antoni Gou i Melcion (*Apèndix n° 3, 4 i 5*). Acomplert el terme de quatre anys previst en la primera concòrdia, li fou renovat el càrrec per un altre quadrienni. Passats, però, només tres anys, el 1736, l'Ajuntament decidí de posar novament el Magisteri de Gramàtica d'Olot a oposició ⁽²⁴⁾, cosa que motivà la immediata protesta de Partagàs. Portat l'afer a la Reial Audiència, se sol·licità del municipi tant la concòrdia de renovació del 1733, com testimoniatges sobre l'ensenyament que aquell donava. Partagàs aportà testimonis notariais de diversos preveres i gent docta d'Olot, a favor del seu bon magisteri. L'Ajuntament, en canvi, no aportà cap testimoni nominat, sinó només dient que havia inquirit entre diversa gent de pública estima i intel·ligència, a judici de les quals Partagàs era inhàbil en intel·ligència, mètode i estil, a més de no constar-los la renovació per quatre anys més feta el 1733 ⁽²⁵⁾. Del desenvolupament d'aquest contenciós no en sabem altra cosa que tot i que Partagàs prosseguí en el seu càrrec, finalment hi renuncià el 7 de novembre de 1736 ⁽²⁶⁾.

4 - Francesc Padrós

Natural de Sant Joan de les Abadesses, es presentà a l'oposició per a l'obtenció del Magisteri deixat per Partagàs, tenint com a únic contrincant Domènec Lleonart, de Palamós, que ja hi havia oposat el 1729. L'acte tingué lloc el dia 28 de desembre del 1736, l'endemà que s'hagués escollit a sort l'Epístola de Ciceró que els caldria explicar. A judici dels censors, «haviendo el dia presente, dichos Opositores orado sobre la citada [epístola] con tan buen arte, paricia [sic] y exposición, dizimos los referidos dos Opositores son dignos y de todo desempeño para dicha Maestria, pero que el dicho Franco Padrós oró con mas eloquencia, que el sobredicho Domingo Llahonart [sic]», per la qual cosa es féu conducció al primer per 4 anys ⁽²⁷⁾. Tot i que en aquest acte de conducció se li fixà un sou de 100 lliures, al cap de poc li fou augmentat a 112, que és el que cobrava l'anterior mestre ⁽²⁸⁾. El contracte li fou renovat per quatre anys més el 1739, segons carta de la Reial Audiència de fer-ho així ⁽²⁹⁾. L'Any següent pretengué d'esdevenir Regidor vitalici del municipi, en virtut de l'ordre de venalitat dels càrrecs municipals dictada per Felip V^e en relació amb Catalunya ⁽³⁰⁾. Ho aconseguiria a finals d'any, i després d'haver-se rebut de la Reial Audiència manifestació que aquest nomenament de regidor vitalici no era incompatible amb el Magisteri de Gramàtica que tenia

encomanat, i pregant «à los regidores no le embaracen en manera alguna la prosecucion de su Magisterio de Gramatica, en inteligencia de que siempre que se ofreciese acudir al mencionado Padros al Ayuntamiento, bastará deje en su lugar, sugeto que desempeñe su ausencia, sin que en esto se ponga la menor repugnancia» ⁽³¹⁾. No obstant això, els regidors seguiren manifestant una oposició envers ell. En la sessió del 21 d'agost del 1741, van fer sortir fora de la sala qui ostentava a la vegada els càrrecs de Regidor i Mestre de Gramàtica, i es dóna compte d'haver-hi «clamorosas quejas» contra el seu magisteri, i de fet que la gent demana un mestre perit, eminent i docte. La sessió municipal resolgué que «en atencion de hallarse el Sr. Corregidor de Vich en la presente villa se le haga una representacion en escritos para que dicho Sr. le proteja representandolo a aquel Superior que convenga» ⁽³²⁾. Les gestions foren efectives, ja que el mes següent, en la sessió del 12 de setembre, es donà compte d'una carta del Comte de Glimes indicant que es passés a convocar oposició per a cobrir el Magisteri de Gramàtica d'Olot, «informado yo delas desazones y disturbios que motiva a los vecinos deesa Villa, el abandono en el cumplimiento de su obligación de Fran.co Pedrós [sic] Maestro de Gramática» ⁽³³⁾. De resultes d'això, aquest cessava immediatament com a Mestre ⁽³⁴⁾. No tenim d'ell cap oració llatina, llevat de la referència de la de 1740, que féu sense coneixement de l'Ajuntament, ni haver convidat aquest a assistir-hi. Els Regidors consideraren que ho havia fet així «por las controversias que ha havido sobre la possession de dicho Padros pretendia de Regidor vitalicio por la presente Villa», decidint que l'oració (no sabem si impresa o manuscrita) passés a mans de l'Escrivà Municipal, per al seu examen» ⁽³⁵⁾.

5 - Anton Rodríguez

Prevere, de Castellbò (Alt Urgell), es el mestre de gramàtica d'aquest període que ho serà per més temps, cap a 11 anys. Guanyà les oposicions de l'octubre del 1741, molt concorregudes, fins al punt d'haver-les de fer en dos dies. Amb ell, s'hi havien presentat Josep Vaquer, de Bàscara, Andreu Hors, d'Avinyonet, Josep Rocamora, de Figueres resident a Vic, Jaume Quintana, d'Olot però resident a Calonge, Joan Bande, de Figueres, Rafael Laÿgo, de Perelada i veí de Banyoles, i Isidre Jorner, de Perelada també, i veí de La Bisbal ⁽³⁶⁾. El contracte li fou renovat el 1745 i el 1749, si bé aquest últim quadrienni no el féu sencer, car hi renuncià el mes de maig del 1752 ⁽³⁷⁾. Són

set els textos llatins que hi ha del seu Magisteri a la Biblioteca de Catalunya (*Apèndix, n° 6 al 12*), tots ells oracions, en prosa. D'entre els alumnes que les pronunciaren, dos noms són prou coneguts de la historiografia local: Antoni Marcillo i Masmitjà, i Ramon Conill i Carreras ⁽³⁸⁾. Les altres foren pronunciades per August Prat i Puiol, Miquel Ferrusola i Ferrer, Josep Morató i Bolós, Maurici Serra i Masmitjà, i Joan Siqués i Moliner.

ALEXANDRINÆ

VIRGINI, ET MARYRI CATHARINÆ.

Victoriis cumulatae

acclamabat

JOANNES Siqués, & Molinèr.

In Olotensi Divi STEPHANI Templo.

Septimo Kalendas Decembris,

Anno 1751.

CVM LICENTIA.

OLOTI: Fz Tiph. JOSEPHI ROVIRA, Bibli.

6 - Esteve Cots

Prevere olotí, veí de Girona abans de presentar-se a les oposicions per al Magisteri de Gramàtica d'Olot, que tingueren lloc el dia 31 de juliol del 1752, i que guanyà. S'hi havien presentat també Josep Pujol, de Bordils, mestre de gramàtica de Torruella de Montgrí, Miquel Ametller, de Ruplà, veí de La Bisbal, i Joan Puig, clergue de Barcelona ⁽³⁹⁾. Passats els quatre anys, sol·licità i obtingué de l'Ajuntament la continuïtat en el càrrec, i igualment en finir aquests altres quatre anys, el 1759 ⁽⁴⁰⁾. L'any 1758, se'l denuncià a l'Ajuntament d'haver maltractat «un hijo de Antonio Bolos, Boticario de la presente villa no solo con azotes, sino tambien con un golpe que con palo le dio en el brazo de lo que ha quedado bastantemente lestadado (?)», i no havent Mn. Esteve Cots volgut explicar els motius pels quals havia aplicat un tan rigorós càstig, se'l desposseí del càrrec. Les coses es degueren aclarir, ja que al cap de pocs dies, se'l reintegrava a la seva docència ⁽⁴⁾. Durant el seu Magisteri, els anys 1760 - 1761, hi ha l'intent no reeixit d'establir a la Vila un Col·legi d'Escolapis, que s'hauria fet càrrec de l'ensenyament de llegir, escriure i llatinitat, aquesta amb dos mestres com a mínim, la vella aspiració del municipi ⁽⁴²⁾. Mn. Esteve Cots morí a finals del març del 1761, estant encara en la possessió del Magisteri de Gramàtica ⁽⁴³⁾. Llevat dels anys 1755 i 1759 hi ha l'oració llatina o composició poètica en vers corresponent a tots els anys del seu Magisteri (*Apèndix, nº 13 al 19*). La primera, del 1752, és en vers, i l'alumne fou Josep Masmitjà i Cors, de qui ja hem dit que el volum de la Biblioteca de Catalunya recull també un opuscle acadèmic del seu pas per Cervera. Les altres foren pronunciades pels alumnes Rafel Constants i Roca, Francesc Gou i Ferrusola, Ramon Roure i Florensa, Rafael Noguer i Pont, Francesc Derra i Igosa, i Josep Sayol i Bassols. A més de la ja citada, són també en versos llatins les dels anys 1754, 1757 i 1758.

7 - Miquel Major

Barceloní, que exercí de mestre de gramàtica a Torruella de Montgrí abans de guanyar les oposicions del dia 12 de maig del 1761 per al Magisteri d'Olot. Competidors seus en aquest concurs oposició foren Josep Cisa, de Vilassar i Mestre de Gramàtica a Port de la Selva, Francesc Moga, d'Unyà (Vall d'Aran), i Marià Perich, de Palafrugell i mestre de Gramàtica a Massanet de Cabrenys ⁽⁴⁴⁾. Excercí a Olot només els 4 anys del contracte, i hi ha les ora-

cions llatines corresponents a cada un d'aquests anys (*Apèndix, n° 20 al 23*), totes elles en prosa, pronunciades pels alumnes Tomàs Gou i Ferrussola, Miquel Prat i Oliveras, Joan Bellvert i Palmada, i Francesc Buch i Comaplà.

8 - Francesc Felip

Clergue, batxiller en lleis, natural d'Altron (Pallars Sobirà), li fou atorgat el Magisteri de Gramàtica d'Olot en les oposicions a què concorregué el dia 21 de setembre del 1765, juntament amb els altres candidats, Jaume Quintana, olotí que exercia de mestre de gramàtica a Sant Feliu de Guíxols, Joan Lluhis, clergue de Crespià, i Miquel Vehi, clergue de Vilanova de la Muga ⁽⁴⁵⁾. El seu Magisteri fou força accidentat, ja que per raons que desconeixem, el 12 de novembre de l'any següent s'absentà d'Olot «sin haver pedido (como devia) permiso á este Ayuntamiento por dicha su ausencia sin haver destinado, ni nombrado substituto en el Magisterio de Gramatica que exercia en esta dicha Villa en perjuizio publico de la enseñanza de la mesma». En conseqüència, no hi hagué l'oració llatina a Santa Caterina a celebrar el dia 25 d'aquell mateix mes, cosa de què l'acusa l'Ajuntament: «haver faltado el dia de oy en el oficio de la Iglesia Parroquial que se celebra a honra y gloria de Sta. Cathalina Martir la acostumbrada oracion latina al Cargo del Maestro de Gramatica de dicha presente Villa recitadora al medio de dicho oficio por uno de sus discipulos, falta tambien que ha admirado á todo el Pueblo» ⁽⁴⁶⁾. Calgué nomenar un mestre interí, mentre no es resolgués la qüestió d'aquest abandonament, car l'any següent, 1767, Felip presentà un memorial incloent un decret segons el qual l'Ajuntament es veié obligat a readmetre'l. Sembla que les pretensions de Felip eren que se li abonés tot el salari del temps transcorregut, a la qual cosa s'oposaren els Regidors manifestant que d'ençà del dia 11 de novembre del 1768 no havia exercit de mestre, davant de la qual cosa aquell no acceptà la reintegració al seu Magisteri ⁽⁴⁷⁾. Finalment, s'arranjaren les coses i l'Ajuntament li abonà només el que se li devia fins el dia del seu abandonament. Passarà de nou a ocupar el seu càrrec de Mestre de Gramàtica a partir del maig de 1768, però hi renuncià definitivament al cap de pocs mesos, el 23 de novembre d'aquell mateix any ⁽⁴⁸⁾. Respecte de les oracions llatines, només hi ha la del primer any (*Apèndix, n° 24*), pronunciada per Miquel Barberí i Marcillach. L'any següent és el de l'abandonament del seu magisteri, amb la referència ja citada de no haver-hi hagut l'acostumada oració. Els anys immediatament posteriors, si n'hi hagué, no figuren en la col·lecció bibliogràfica a què ens hem estat referint contínuament.

Finalment, per completar la nòmina dels mestres de gramàtica d'aquest període, indiquem tres substituïts que per diverses causes ocuparen el Magisteri de Gramàtica a Olot:

- a) Narcís Fita, substituït durant un mes a Hugas, fins a l'elecció d'un nou titular, el 1729
- b) Francesc Moga, que es presentà a les oposicions del 1761, havia exercit mentrestant el Magisteri de Gramàtica a Olot.
- c) Antoni Camps, prevere olotí, substituït a Felip quan aquest abandonà el seu Magisteri. A més el trobarem també fent altres substitucions en el mateix Magisteri els anys 1772 i 1774.

6 - NOTES BIBLIOGRÀFIQUES OLOTINES

Dels 24 opuscles que comentem, nou foren impresos a Olot, bàsicament els editats a partir de mitjans del segle XVIII. L'existència de la impremta a Olot al llarg d'aquest segle és ja prou coneguda ⁽⁴⁹⁾. Però al marge del fet -ja indicat al principi- que aquests opuscles són inèdits en els reculls bibliogràfics locals, interessa de destacar positivament aquesta presència de la impremta a Olot el segle XVIII.

Pensem que la presència continuada d'una impremta en la divuitena centúria es dona només en mitja dotzena de poblacions catalanes (Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Lleida, Cervera...), i que no serà fins ben entrat el segle que l'obtindran poblacions de la importància de Mataró, deixant de banda llocs on la impremta hi serà més esporàdica.

La impremta d'Olot serà, però, modesta. I ho serà perquè també Olot portarà una vida institucional i cultural modesta. Els principals centres productors de llibres que hem citat tenen al seu darrera el fet d'haver tingut universitat, ésser seu de bisbat, tenir col·legi de jesuïtes i seminari, i ésser cap de corregiment. Cervera no compleix algunes d'aquestes condicions, però serà el gran -i únic- centre universitari de Catalunya al s. XVIII, amb privativa, a més, d'impremta respecte de llibres de text ⁽⁵⁰⁾. Olot, en canvi, és una població sense res de tot això, i no obstant hi ha impremta. A la vegada, doncs, que ens cal valorar-ho, no haurà de sorprendre'ns que aquesta es vegi més abocada a la producció de gois, cobles o estampes, que no pas a ésser el necessari complement de les institucions i ressó de les inquietuds dels seus homes i de la creació autòctona literària. Ben pocs llibres s'hi editaren, tot i tenir ben a la vora, a Sant Joan les Fonts, un importantíssim centre de producció papirera.

La impressió d'aquestes «oracions llatines» produïdes a l'Estudi de gramàtica de la vila, fou un pas tímid, inicial, però dissortadament sense una expansió per viarany més consistent, com s'esdevenia en les poblacions d'un fort pes cultural. Només a finals de segle, quan Joan-Carles Panyó imprimeix a Olot el seu «*Compendio de los primeros y principales elementos de Dibujo para el uso de los alumnos de la Escuela de la Villa de Olot*»⁽⁵¹⁾ trobem un exemple ben vàlid de la significació de la impremta local.

Centrant-nos en els impressors locals, dos són els que signen els breus fullets de l'Escola de Gramàtica d'Olot: Josep Rovira en set d'ells, i Joan Planes en dos més. Aquests impressors, prou coneguts, de llibres n'editaren ben pocs, com ja hem comentat, al menys, dels que han arribat fins a nosaltres. Del primer hi ha dues edicions del «Partinobles», llibre de cavalleria força popular⁽⁵²⁾ i la traducció feta per un metge resident a Olot sobre aigües termals⁽⁵³⁾. D'en Planes hi ha un devocionari⁽⁵⁴⁾. La resta són només fulletons de poques pàgines i, sobretot, goigs i fulls solts, que en el cas d'en Rovira eren un complement de la seva feina de gravador⁽⁵⁵⁾. Però, a més, proveïen el Municipi de llibres en blanc per als registres del Comú, així com de la impressió dels edictes. Almenys d'això com de la impressió feta per Josep Rovira dels edictes convocant al Magisteri de Gramàtica del 1752⁽⁵⁶⁾. Rovira morí el 1757, i el substituï un seu fill, també de nom Josep⁽⁵⁷⁾, cosa que fa que alguns dels impresos o gravats sense data puguin ésser d'aquest i no pas del primer Josep Rovira. Si més no, del fill són la majoria dels opuscles de l'Escola de Gramàtica editats a Olot.

Quant als boxos de Sta. Caterina que figuren a la portada, els de les edicions olotines segueixen un idèntic esquema al de la resta d'edicions fetes a Girona i Barcelona: la Santa, dreta, amb un llibre obert a la mà esquerra, una espasa i instruments de tortura a la dreta; sota els seus peus, un filòsof pagà, i, al fons, sobre uns pujols, dues capelles a banda i banda. Dos són els boxos que s'utilitzaren en les impressions olotines, segons el que es desprèn de l'observació atenta de llurs impressions. L'un s'utilitzà en les edicions del 1751 i 1757; l'altre, en la resta d'edicions olotines, tant d'en Josep Rovira com en les dues d'en Planes.

7.- CONCLUSIÓ.

Abans de passar a la relació bibliogràfica dels 24 fulletons existents a la Biblioteca de Catalunya i sorgits de l'Estudi de Gramàtica d'Olot, resumiríem

a tall de conclusió, com a aspectes que aquesta col·lecció d'impresos ens ha motivat, els següents:

1 - L'existència d'una sèrie de opuscles impresos que contenen les oracions o versos llatins dedicats a la patrona dels estudiants de gramàtica, Sta. Caterina, i que eren pronunciades anualment a Olot el dia de la seva festa dins de l'oïfici religiós. La primera que coneixem impresa és del 1670, i la darrera, del 1765.

2 - Coneixem 25 d'aquests fulletons, bàsicament del període -amb llacunes- del 1727 al 1765, i que es troben a la Biblioteca de Catalunya, a Barcelona. No cal insistir en la conveniència d'anar completant la sèrie, a través de l'exploració d'altres fons arxivístics i bibliogràfics.

3 - Els fulletons testimonien una activitat molt concreta -un cop l'any- de l'Escola de Gramàtica d'Olot, i si per això mateix no permeten de fer massa generalitzacions, sí que són una mostra de l'orientació bàsicament humanística dels estudis que avui en diríem mitjans. Això coincideix amb el mateix que s'esdevenia a la resta d'escoles del Principat en aquell temps. Fins ben entrada la segona meitat del segle XVIII, aquest nivell de l'ensenyament no s'anirà obrint i basant en les ciències experimentals i pràctiques.

4 - Més que pels alumnes, aquestes composicions eren elaborades pels mestres de gramàtica, per la qual cosa seria agosarat d'utilitzar-les com a avaluació dels progressos fets pels alumnes olotins. Cal considerar-les, doncs, únicament, com un pas més vers el coneixement de la vida quotidiana de les escoles en aquest període, i de l'Escola de Gramàtica d'Olot en especial, mancats com estem d'altre tipus de documentació escolar que no sigui la purament administrativa.

5 - Els fulletons ressenyats del període 1727 - 1765, nou dels quals foren impresos a Olot, enriqueixen els reculls bibliogràfics de la impremta local existent al llarg del segle XVIII. Encara que molt modestament, el caràcter acadèmic i culte d'aquests impresos dona més consistència a la premsa olotina, car queda vinculada a la institució docent de la vila, i a les possibilitats de creació intel·lectual autòctona, més enllà de la simple edició de gois i estampes.

NOTES I COMENTARIS

(1) - **MIQUEL PUIG**, *L'escola a l'Antic Règim: l'ensenyament a Olot el segle XVIII*, «III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans», Girona 1979, pàgs. 59-64.

(2) - **JOAQUIM DANÉS I TORRES**, *Pretèrits Olotins*, Olot 1950², pàg. 196. fragment dels tractes estipulats entre l'Ajuntament olotí i els carmelites giro-nins per a establir-se a Olot.

(3) - **ARXIU MUNICIPAL D'OLOT** (en endavant, A. M. O.), *Actes del Comú*, vol. 21, Resolucions 1722 - 1725, sessió del dia 22 de novembre del 1725: «...Es convingut entre ditas parts que los dits Magnífichs Regidors y sos successors en cumpliment de la resolucio, que han presa ab lo Ajuntament tingut lo dia vint del corrent mes de assumirse totalment y privative a altre persona la administracio dels estudis publichs dela present vila ofereixen cuydar de aquells, posar los Mestres convenients, assenyalarlos los salaris a ells ben vistos als dits Mestres y estatuir lo modo y forma de ensenyansa les aparexera sens concurs, ni interessencia (?) de dita Rnt. Comunitat...».

(4) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió de l'1 de setembre del 1723.

(5) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 13 d'Abril del 1726.

(6) - Vegem, a tall d'exemple, alguns exercicis amb què demostraren els seus avenços els alumnes de l'Escopa Pia de Puigcerdà el 1737: «Diez estudian-tes variarán una Oración formada sobre el assunto, que se dará al Sr. Claris por tantos modos diferentes, como el auditorio gustare, sin salir jamás de las Reglas de Torrella con un arte tan general, que qualquier oración se puede variar, no por ciento, ò dos cientos, ni por mil, ò dos mil modos, sino por millo-nes de modos, sin que le pueda hallar fin, ò limite todo un entendimiento humano (...) Los señores Don Joseph Ibañes, y Mariano Secases leeràn en Latin los libros Castellanos, donde se habrieren, esto es que estando en Cas-tellano los leeràn como si estuvieran escritos en Latín (...) El Señor Claris, con sola la Biblia, la Polyanthea, y otros libros gramaticales, compondrá delante de todos, con el brevissimo espacio de una hora, una Oración Rheto-rica sobre qualquier hazaña, ò hecho de algun Santo, ò Heroe, que se le diga; y notados los cabos principales, la perorará en el pulpito de repente (...)». Cfr. *Triformis Quintuplex Non plus vltra attingens, Sive Aquinaticus Apolo Homo, Seraphim, quasi Deus...* etc., Barcin. Ex Typ. Haeredum Ioannis Pauli, & Mariae Martí [1737], 8 ff. s. n.

(7) - Bé, és cert que el P. Ignasi Casanovas diu posseir programes d'actes d'aquesta mena celebrats, entre altres llocs, a Olot. Vegeu d'aquest autor, *La cultura catalana en el siglo XVIII. Finestres y la Universidad de Cervera*, Barcelona, Ed. Balmes, 1953, pàg. 30. Els impresos que coneixem respecte dels «exàmens públics» són del S. XIX, i són ja en honor de Sant Tomàs d'Aquino. Del 1819 és un foli imprès a una sola cara, anunciant l'acte: «Deseando Don Pablo Bosch Maestro de Gramatica Latína y Castellana de las dos Catedras de latinidad de la Villa de Olót dar anualmente un nuevo testimonio de los cortos adelantamientos de los noventa y quatro Discipulos de Gramatica que están á su erudicion, y á fin de estimularles á proseguir con mas ardor la Carrera Literaria; ha determinado con aprobacion del Magnifico Ayuntamiento, y Señores de la Real Junta de Hospicio de dicha Villa abrir un Certamen público el dia 12 de julio de 1819. á las quatro de la tarde en la Iglesia Parroquial de Sant Esteban, distribuyendose la funcion del modo siguiente (...)

«L'oració llatina que s'hi anuncia està dedicada a Sant Tomàs d'Aquino. (A. M. O., *Actes del Comú*, vol. 64, plec «Autos y Expedientes» nº 0). En forma de quadernet, l'únic «examen públic» que ens ha arribat a mans és del 1829: «*Egercicios de Religion y de letras que las aulas de retórica y gramática de la Villa de Olot, presididos por sus Ilustres Corporaciones, el Magnifico Ayuntamiento, y Real Junta de Hospicio, ofrecen en la Parroquial Iglesia de Protomartir San Estevan, en los dias 28 y 29 de julio, de este año de 1829. Entre los cultos que a fin de su año escolar tributan á su patron el Angel de las Escuelas Santo Tomás de Aquino. Siendo Mayorales: de Retórica, D. José Comadevall y Broguer. D. Ramon de Porcioles, y Casas, Clerigo Beneficiado de Santa María del Mar de Barcelona. De la clase de Sintaxis. D. Joaquin de Puig, y Moragas. D. Francisco de Asís de Solá, y de Llaudés. De la Clase de Rudimentos. D. Vicente Aulét y Amát. D. José de Vayreda y de Busquets. Con licencia. Vich: En la oficina de Ignacio Valls. Impresor de S. M. regentada por Luciano Anglada*», 7 pp. s. n., 167 x 101 mm. Exemplars a la Biblioteca Municipal d'Olot i a la Biblioteca de Catalunya.

(8) - Unes «*Ordenanzas y Plan de Estudios de las dos Aulas de Gramática*», sense datació, assenyalen: «Deberan dar anualmente tres dias de exámenes Publicos en la Parroquial, cuyos días serán 21, 22 y 23 de Julio. El Maestro de la primera clase los dará el 21 y el de Sintaxis en los 22 y 23». Igualment, també sense datar un «*Plan de Estudios*» disposa: «Concluirá el año escolar con un certamen Publico que se hará en la Iglesia Parroquial de Sn. Estevan con presencia del Magnifico Ayuntamiento y Real Junta de Hospicio

como se acostumbraba en esta Villa; reservandose ambos cuerpos el premiar los beneritos, y que mas se distingan en el incinuado certamen». (A. M. O., *Iligall Instrucción Pública 1700 - 1853*).

(9) - **JOAN AMADES**, *Costumari Català. El curs de l'any*, vol. V., Tardor, Barcelona, Salvat Editores, 1956, pàgs. 727 - 731.

(10) - **RICARD JORDÀ I GÜELL**, *L'Ordenació de les escoles públiques a Olot en el darrer terç del segle XVIII* (Comunicació presentada a les IV Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. Inèdita).

(11) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 58, Resolucions 1780 - 1786, sessió del 16 de novembre del 1781. Publicades per **RICARD JORDÀ** a *Una reglamentació escolar del segle XVIII a Olot, les ordinacions de l'escola de llatí*, «III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans», Girona 1979, annex.

(12) - «... Otro si en aquellos años en que no huviere funcion literaria deberá el Maestro de Gramática componer una oracion latina en honor de Sta. Catalina y mandarla decir inter solemnia del dia de la Sta. en la Parroquial Iglesia por uno de sus Alumnos... Otro si deberá el Mtro. de Retorica en el dia de S. Nicolas Patrono de ambas escuelas mandar decir otra en verso latino en honor de dicho Santo inter solemnia en la misma Parroquial Iglesia por uno de sus alumnos» (A. M. O., *Ibidem*). Respecte d'aquestes composicions en honor de St. Nicolau, només tenim la referència de la que fou pronunciada el 1788 per l'estudiant Bolós i Germà amb el títol encapçalat per *Nicolaum Pue-rum recenter...*, imprès a Olot per Ramon Roca (**J. DANÉS**, *Pretèrits Olotins*, Olot 1950², pàg. 62).

(13) - *Oratio in Praeconium divae Catharinae Virginis, et Martyris Decantata a Francisco Marcillo Humaniorum Litterarum, in Olotensi Lyceo Cultore. Gerundae, Ex Officina Hieronymi Palol, in Gymnasi publico dictae Civitatis. Anno Dñi. M.DC.LXX., 4 ff. s. n., 190 x 139 mm.*

(14) - *Coincideix amb el text publicat a Notas històriques de Olot*, tomo II, Olot, Impr. y Libr. de Juan Bonet, 1906, pàgs. 15 - 25.

(15) - Al fol. 2^r, hi ha la següent composició: «SANCTISSIMAE DEIPARAE DE ALTVRA. // Nihil minus fuisset aequum, // Quam coli in aequo Mariam loco. // Quam volet sit humillisa Deipara, // In Altissimis nihilo minus habitat: // Scilicet exaltat humiles Deus. // An sapienter, an religiose Alatenses, // Qui quo se magis Mariae demittant, // Ipsam in Altitudine locatum colunt: // Quamquam et sapienter, et religiose oppidaní: // Nam cum Diuam in Altitudine suspiciunt, // Tum desursum omne donum accipiunt. // Hanc Altissimam quaerit Philosophia Patronam; // Neque enim ita philosophamur, // Vt quae supra

nos, nihil ad nos attenant. // Immo nihil philosophantes sequimur, // Nisi superna. // In Altitudine principia Thesium quaerimus, // Vt non tam Philosophos, // Quam Sapientes recte agamus. // Tibi, Altissima Patrona, cuius Fundamenta // in Montibus Sanctis, // in perpetuae clientelae debitum // Has Iesuiticae Philosophiae Theses // D. D. D. // Iosephus Masmijtja, et Cors».

(16) - A. M. O., *Correspondència Oficial 1725 - 1729*, cartes del Síndic Joan Plana als Regidors d'Olot (Barcelona 13 de setembre i 20 d'octubre del 1725). Al mateix lligall hi ha la carta de recomanació del Sr. Segimon Comas, en favor de Baixa (Barcelona, 29 de setembre del 1725): «Responent a la petició de V. M. que diga mon sentir sobre lo desempeño que podrá donar lo Sr. Baixa en lo Magisteri de Olot, en breu dich a V. M. que sobre ma paraula pot V. M. assegurar als SSrs. Regidors, que, dexant à part sa bona inteligencia en la Filosofia y Theologia, y la bona opinio de sos costums, en la ensenyança de Gram.ca, Poesia, y Rhetorica es capaz de donar una cabalissima satisfacio, no sols en Olot, però també en temps que floria ntra. Universitat».

(17) - A. M. O., , *Actes del Comú*, vol. 21, Resolucions 1722 - 1725, sessió corresponent al 13 d'abril del 1726. En síntesi, en el pacte s'estableix que els Regidors podran disposar d'aquest Magisteri quan ho creguin convenient; l'obligació de fer mitja hora més per a decidir-se als avantatjats, als qual haurà d'ensenyar vers o retòrica (Cfr., supra, nota nº 5); que ell mateix i no un substitut serà qui realitzarà l'ensenyament; que als pobres de la vila i aquells de fora que assenyali l'Ajuntament, seran ensenyats de franc; el compromís «que dega observar y fer observar las ordenanças que nosaltres o nostres successors entregarem a V. M. per la conveniencia de sos dexebles y bon regimen de dit estudi», ordinacions que no ens han pervingut. Com a contrapartida, Baixa rebrà del municipi 100 lliures barcelonines, dotze més per l'arrendament de la casa, i sis sous de cada alumne, llevat d'aquells que s'ha indicat que hi anirien de franc.

(18) - A. M. O., *Actes del Comú*, vol. 25, Manual 1728 - 1730, sessió citada.

(19) - A. M. O., *Ibidem*, sessió del 15 de Febrer del 1729, en què l'Ajuntament disposa que es distribueixin edictes anunciant la vacant del Magisteri de Gramàtica i la convocatòria d'oposicions per a cobrir-la, «y que aquells se remettian impresos á las Ciutats Vilas y Llochs de est Principat peraque acudian a esta Vila». Un exemplar d'aquest imprès es troba solt en el mateix volum, posat junt a la sessió del dia 23 d'abril.

(20) - A. M. O., *Ibidem*, sessions dels dies 26 i 27 d'abril del 1729. En la primera es fa acta de l'elecció del Mestre de Gramàtica d'entre els qui s'hi

havien presentat, «quals havent pres los punts dins las vint y quatre horas terminaran lo dia present feren llur respective llistu en dita Igl. del Convent del Carme Comensant los de menor edad y per lo espay de mitja hora de relotge cada hu y despres de feta posats tots los opositors en rodolins per mi lo notari infrascrit fets per pluralitat de vots ha cadad victorios ab lo premi eo Magisteri lo dit Dr. Isidro Hugas clergue de Vilademar actual Mestre de Gramatica de Banyoles per haver tingut cinch vots contra Fran.co Comas quatre, Joan Thomas un, Domingo Lleonart altre, al quel si li haura de fer acte de Conduccio», acta que es troba en la sessió del dia 27. Els pactes que se li fan són pràcticament idèntics als del mestre anterior, que hem ressenyat en la nota 17. En la mateixa sessió del dia 27 es decideix de donar als altres opositors que no hi han reeixit, «una doble de caritat a cada hu» per tal de «passar lo cami restituinse a llurs casas pues de altra manera no tenian medi», pràctica que seguirem trobant en les altres oposicions.

(21) - **A. M. O.**, *Sollicituds 1705 - 1799*, plec corresponent a 1729. Datada a Sant Joan de les Abadesses, 26 de setembre del 1729.

(22) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 25, Manual 1728 - 1730, sessió del dia 29 de setembre del 1729. Annex hi ha la carta del Dr. Comas i la seva certificació d'aptitud en favor de Partagàs, datada a Barcelona el 25 del mateix mes. Sobre Comas, vegi's **FÈLIX TORRES AMAT**, *Memorias para ayudar a formar un Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes*, Barcelona, 1836, pàg. 185.

(23) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 5 d'octubre del 1729.

(24) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 30, Resolucions 1735 - 1736, sessió del dia 1 d'agost del 1736.

(25) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 19 d'agost del 1736. Cosits al full d'aquesta sessió hi ha el memorial de Partagàs recordant els seus drets, així com els testimoniatges que sobre el seu enseyament redactaren diversos particulars. També, l'escrit tramès per l'Ajuntament, que fou aprovat en la sessió del dia 20 del mateix mes. Els testimonis favorables a Partagàs testifiquen que «ha vivido bien, y hecho vida exemplar y es hombre de buenas costumbres y que con toda satisfaccion ha enseyado la arte de gramatica con buen modo y metedo [*sic*]», un d'ells ha tingut tres fills deixebles de Partagàs «a quienes ha enseyado no solo en su aula y estudio, si tambien empleandose dentro la Casa propria de dicho Sr. Santaló con diferencia que aquellos que han sido mas capases con un metedo muy breve y mas conceptuoso a diferencia de los otros hijos, que como toda via no tenian todo el Concepto los ha ense-

nñado com mas manualidad...» Per altra banda, els Regidors de l'Ajuntament «han hallado a este [Partagàs] verdaderamente inhabil en suficiencia Intelligencia Methedo y estilo para exercer en adelante su empleo de la referida Preceptoría, ni juzgan los referidos Regidores con buena conciencia procede continuar y proseguir los selarios y teniendo los Curados llena Intelligencia delo referido han quedado desengañados del error en que vivian que el citado Partegas fuese habil y capas para dicho Magisterio».

(26) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 7 de novembre del 1736. Annex a l'acta d'aquesta sessió en què es donà compte de la renúncia de Partagàs, hi ha les cartes adreçades a la Reial Audiència comunicant-ho; una altra, que no sabem a qui va dirigida, pregant-li que «sea servido aplicar sus poderosos influxos a fin de que su Ex.ª sea servido darnos el permiso para hazer las diligencias convenientes para que este Magisterio recaiga en sujeto Intelligente y de todo desempeño», i la resposta de la Reial Audiència indicant que per a la provisió del càrrec es posi aquest a pública oposició.

(27) - **A. M. O.**, *Ibidem*. Acta de l'elecció de la carta de Ciceró que els opositors haurien de treballar (27 de novembre del 1736), certificació notarial del resultat de l'oposició (2 de desembre del mateix any), que duu annex l'acta dels Censors, i la conducció de F. Padrós per a Mestre de Gramàtica (2 de desembre del 1736).

(28) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 24 de desembre del 1736.

(29) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 32, Manual 1737 - 1740, sessió del 13 d'abril del 1739.

(30) - Sobre aquesta qüestió vegi's sobretot **JOSEP M. TORRAS I RIBÉ**, *La venalitat dels càrrecs municipals a Catalunya (1739 - 1741). Un exemple concret: Vilanova i la Geltrú*. Vilafranca del Penedès, 1977.

(31) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 34, Resolucions 1740 - 1741, carta del Comte de Glímes als Regidors, annexa a la sessió del dia 10 de gener del 1741.

(32) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 21 d'agost del 1741.

(33) - **A. M. O.**, *Ibidem*, annex a la sessió del dia 12 de setembre del 1741.

(34) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 31 d'octubre del 1741 en què l'Ajuntament disposa que se li pagui el que se li deu del seu Magisteri de Gramàtica fins el dia 10 de setembre del mateix any.

(35) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 24 de novembre del 1740.

(36) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 9 d'octubre del 1741. L'endemà l'Ajunta-

ment resol, com de costum, l'atorgar una ajuda econòmica als altres opositors per les seves despeses de trasllat a Olot.

(37) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 36, Resolucions 1743 - 1746, sessió del dia 16 de març del 1745 que conté, encartada, la súplica del Rnd. Antoni Rodríguez que se li renovi, i *Actes del Comú*, vol. 38, Resolucions 1747 - 1750. La renúncia se li admet en sessió del 20 de maig del 1752, *Actes del Comú*, vol. 42, Resolucions 1751 - 1754.

(38) - Sobre Marcillo i Conill, vegeu: **ESTEBAN PALUZÍE Y CANTALOZELLA**, *Olot, su comarca, sus extinguidos volcanes, su historia civil, religiosa y local*, Barcelona, 1860, pàgs. 186 i 193.

(39) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 42, Resolucions 1751 - 1754, acta de la sessió de l'1 d'agost del 1752. En aquesta mateixa acta es determina, com de costum, pagar als opositors no reeixits, i que se'ls faci un certificar «de haver quedado habilitados para obtener qualquier Magisterio de Gramática». A *Ibidem*, sessió del 5 de febrer del 1753, l'Ajuntament acorda de pagar a Esteve Cots «por la porrata del mes de Agosto de mil settecientos cinquenta y dos, que sirvio dicho Magisterio antes de otorgarsele el auto de conduccion».

(40) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 44, Resolucions 1755 - 1762, sessions dels dies 5 de gener del 1756 i 20 de febrer del 1759.

(41) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessions dels dies 9 y 28 de març del 1758.

(42) - Vegi's a **CLAUDIO VILÀ PALÀ**, *Escuelas Pías de Olot*, Salamanca, 1974, pàgs. 25 - 47, i **MIQUEL PUIG I REIXACH**, *Noves dades dels anys 1760 - 1761 per a la història de les institucions escolars d'Olot*, «Annals 1978 del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca», Olot 1979, pàgs. 129 - 155.

(43) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 44, Resolucions 1755 - 1762, sessió del 30 de maig del 1761 en què es paga als seus marmessors el que es devia per l'exercici del Magisteri de Gramàtica.

(44) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 13 de maig del 1761.

(45) - **A. M. O.**, *Actes del Comú*, vol. 49, Resolucions 1763 - 1769, sessió del dia 22 de setembre del 1765.

(46) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 25 de novembre del 1766.

(47) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessió del 31 de juliol del 1767.

(48) - **A. M. O.**, *Ibidem*, sessions del 17 de maig del 1768 i del 25 de novembre del mateix any. En la primera d'aquestes dues sessions l'Ajuntament resol també «que se passe recado â quien convenga para que ninguno enseñe Gramatica en esta Villa publicamente ni privadamente».

- (49) - Vegeu l'història de la impremta a Olot que figura **JOAQUIM DANÉS I TORRES**, *Pretèrits olotins*, op. cit., pàgs. 57 - 69, a l'espera de la publicació del capítol corresponent a la seva gran *Història d'Olot*.
- (50) - No hi ha cap obra que tracti en conjunt del tema de la impremta a Catalunya al segle XVIII, i els repertoris bibliogràfics són gairebé l'única eina per anar-la seguint en les diverses poblacions. Pel que fa a la de Cervera, vinculada al món de l'ensenyament, hi ha els documentats capítols VI i VII de l'obra de **MANUEL RUBIÓ Y BORRÁS**, *Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera*, Segunda Parte, Barcelona, 1916, pàgs. 184 - 266.
- (51) - Olot, Roca, 23 pàgs, + 2 làms. Sobre aquesta obra, vegeu **JOAN SALA I PLANA**, *La pedagogia del dibuix al segle XVIII, a partir d'un tractat de Joan Carles Panyó*, «Annals 1979 del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca», 1980, pàgs. 263 - 287.
- (52) - *La historia del Noble, y esforsat cavaller Pierres de Provença, y de la gentil Magalona, filla del Rey de Napols, y de las fortunas, y treballs que passaren en la sua molt enamorada vida. Traduhida de llengua castellana en la nostra Cathalana, per lo discret y honrat Honorat Comalada. En Olot: Per Joseph Rovira Estamper, y Llibreter*. Una altra edició, amb el peu d'impremta: *Olot: En casa Joseph Rovira, al Carrer Majòr*. Ambdues sense datar; 94 pàgs.
- (53) - *Disertación en forma de carta sobre la Naturaleza, virtudes, y uso de las Aguas thermales, de la Presta. Por M. Marcè, doctor en Medicina de la Facultad de Perpiñan. Traducida del idioma Francès à la lengua Española. Por el doctor Geronimo Verdier (...)*. Olot. Josep Rovira, s. d., 68 pàgs. La referència sobre la residència a Olot del metge Verdier és a **TORRES AMAT**, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los Escritores Catalanes*, Barcelona, 1836, pàg. 648.
- (54) - *Exercici del Christià que se deu per cada dia, ab un breu compendi de la Doctrina Christiana*. Olot, Joan Planas, Estamper i Llibreter, s. d., 178 pàgs.
- (55) - A més del capítol «Els gravadors olotins» de la mencionada obra del Dr. Danés (*Pretèrits olotins*, pàgs. 25 - 31), vegeu també **JOAN AMADES I JOSEP COLOMINES**, *Imatgeria religiosa*, Barcelona, Rubiralta, 1947, pàgs. 43 (boix LXXXI) i 58 (boix CXIX).
- (56) - El novembre de 1752 es paga a Josep Rovira, llibreter, per diversos volums per a l'administració municipal, a més d'1 lliura, 2 sous i 6 diners «per haver estampat 150 edictes per lo magisteri de Gramàtica» (A. M. O., Secció Clavariat, volum *Documentació Dispersa* de la primera meitat del segle XVIII,

plec corresponent a aquell any). En el mateix volum, i en el plec del 1753, hi ha constància que «es paga al llibreter Joseph Robira (*sic*) per lo llibre de Catastro y Clavariat» 1 lliure i 7 sous. Un altre pagament que consta és el del novembre del 1755, quan es resol que el Clavari «de dineros de su Clavariato dé y pague à Joseph Rovira librero de la pnte. (*presente*) Villa tres libras onse sueldos y ocho dineros de moneda bar.sa (*barcelonina*) por diferentes libros ha echo por el Comun» (A. M. O., *Actes del Comú*, vol. 44, Deliberacions 1755 - 1762, fols 22^r - 23^r de l'any 1755). Pel que fa a Joan Plana, l'any 1760 es paga «a Joan Plana llibrater per un llibre gros ab gafets de llautó y un de patit (*sic*) per avecedar, tot per lo Comptaria de la minerva, 8 lliures 10 sous». (A. M. O., Secció Clavariat, volum *Documentació dispersa* de la primera meitat del segle XVIII, plec corresponent al 1760).

(57) - JOSEP Mª de SOLÀ-MORALES, *Iconografia mariana del Tura*, «Biblioteca Olotina» n° 62, Olot 1955, pàgina 14.

APÈNDIX
RELACIÓ BIBLIOGRÀFICA DE LES COMPOSICIONS LLATINES
A STA. CATERINA, DE L'ESCOLA DE GRAMÀTICA D'OLOT,
A LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA (1727 - 1765)

1 - (1727)

CHRISTIADAM // ALEXANDRIAE // MINERVAM // HEROICO CARMINE // DECANTABIT INTER IPSIVS SOLEMNIA, // Josephus Ferrussola, & Bas-sols, // Oloticae Scholae Poësos Alumnus. // *IN OLOTENSI DIVI STEPHANI COENOBIO // die 25. Novembris anno 1727. // [gravat de Sta. Caterina] // Barcin. Ex Typ. BARTHOLOMAEI GIRALT.*

Orla emmarcant la portada i les pp. interiors; caixa, amb l'orla, 182 x 125 mm.; 4 ff. s.n.

Incipit (fol. 2°): VERIDICAM dum grata movet cantare Minervam // Haec mea me pietas: sileant (Revetende Senatus) // [etc.]. Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9194.

2 - (1728)

ALEXANDRINAM // MILITIAE COELESTIS BELLONAM, // è singulis Humani Generis Hostibus // victoriam reportantem inter eiusdem // solemniam praedicabit // IACOBVS FERRVSOLA ET // Parer, Oloticae Scholae Grammaticae // Alumnus. // *IN OLOTENSI D. STEPHANI TEMPLO // die 25. Novembris Año [sic] 1728 // [gravat de Sta. Caterina amb la inscripció: S. CATARINA] // Barcin. Ex Typ. IOANNIS IOLIS.*

Orla port. i pp. interiors; 159 x 103 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): S [ornamentada] I cui vestum, Reverendi admodum Patres, // egregii que scientiarum Doctores, mirandum // [etc.]. Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 8339.

3 - (1730)

INVICTAM // ALEXANDRIAE HEROINAM // ET GRAECOS, LATINOSQUE PHYLOSO - // phos eloquentiã, ac Doctrinã superantem ejus // inter solemnitate praedicavit. // IOSEPHUS QUERALT ET BOVER, // GRAMMATICAE SCOLAE [sic] OLOTICAE ALVMNVS. // *IN OLOTENSI DIVI STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno 1730. // [gravat de Sta. Caterina] // GERVNDAE: // [ratlla] // Ex Typ. NARCISSI OLIVA, in Plateâ Caulium.*

Orla port. i pp. interiors; 151 x 100 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol 2°): + // N [ornamentada] ON sapientissimum aliquem // (Auditores amplissimi) non sa- // pientissimum aliquem ex [etc.]. Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms n° 8340.

4 (1732)

JVRISPERITAM // MEDICAM THEOLOGAM, // ET COMVNEM OMNIVM PROTECTRI // cem Alexandrinam CATHARINAM inter ejus // annualem Solemnitatem praedicavit // FRANVISCVS BASSOLS ET ORRI, // OLOTICAE SCHOLAE GRAMMATICAE // dignissimus Alumnus. // IN OLOTENSI D. STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno Domini 1732. // [*gravat de Sta. Caterina*] // GERVNDAE: Ex Typ. NARCISSI OLIVA.

Orla port. i pp. interiors; 176 x 118 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): + // T [ornamentada] ANDEM aliquando Divam Catharinam // (Auditores amplissimi) tandem aliquando // Divam Catharinam, quam Pue- rorum Prae- // sidem, & Tutelarem, [etc.]. Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9196.

5 - (1733)

ALEXANDRIAM // VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM IMPERATOREM MAXIMI- // num potentiâ, aetatem constantiâ, sexum firmitate // devincentem praedicabit. // ANTONIUS GOV, ET MELCION, // GRAMMATICAE SCHOLAE OLOTENSIS // meritissimus Alumnus. // IN OLOTENSI DIVI STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno 1733. // [*gravat de Sta. Caterina*] // GERVNDAE: // [*ratlla*] // Ex Typ NARCISSI OLIVA, in Plateâ Caulium.

Orla port. i pp. interiors; 176 x 116 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): + // N [ornamentada] OBILISSIMOS excitemus antiquitatis // Heroës (Auditores amplissimi) nobi- // lissimos, inquam, excitemus antiquitatis // Heroës; primos, dignioresque ethnicae // [etc.]. Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9197.

6 (1741)

ALEXANDRINAM // VIRGINEM, ET MARTIREM // CATHARINAM, IMPERATOREM MA- // ximum constantiâ divinantem [*corretgit a mà: devincentem*],

ac quinquaginta sapientissimos Philosophos sapientiâ // superantem predicabit // AVGVSTINVS PRAT, ET PVIOL, // GRAMMATICAE SCHOLAE OLOTENSIS // meritissimus Alumnus. // IN OLOTENSI D. STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno 1741. // [gravat de Sta. Caterina] // GERVNDAE: Ex Typ. NARCISSI OLIVA.

Orla port. i pp. interiors; 153 x 101 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): + // D [ornamentada] ICTURO hodiernâ die de Divae // Charitativae [sic] laudibus, Auditores // [etc.]. Al fol. 4°, a peu de pàgina, dibuix d'una taula amb dues oliveres i la llegenda: «SICVT OLIVA FRVCTIF. FILII TVI SICVT OLIVARVM IN CIRCVITV MENSARVM TVARVM. Psal 127», al·lusió a l'impressor.

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 8322.

7 (1742)

ALEXANDRINAM // VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM FORTITUDINIS AC SA- // pientiae suae trophaeis, monumentisque // nobilitatam demonstrabit. // D. ANTONIVS MARCILLO, ET MASMITJÁ // GRAMMATICAE SCHOLAE OLOTENSIS // meritissimus Alumnus. // IM [sic] OLOTENSI D. STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno Domini 1742, // [gravat de Sta. Caterina] // GERVNDAE: Ex Typ. NARCISSI OLIVA.

Orla port, i pp. interiors; 180 x 115 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): [ornament] // D [ornamentada] IVINO factum consilio vide // tur, A A ut multum mecum ip- // so cogitantem [etc.].

Al fol. 4°, a peu de pàgina, anagrama ornamentat de IHS dins un òval.

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9201.

8 (1743)

ELOQUENTIAE, // PHILOSOPHIAE, AC THEO - // LOGIAE MAGISTRAM NON DUM SAE - // culis audiatam CATHARINAM Virginem, & // Martyrem pronuntiabat. // D. RAYMVNDVS CONILL, ET DE CARRERES, // Civis honoratus Barcinonensis, Grammaticae // Scholae Olotensis meritissimus Alumnus. // IN OLOTENSI D. STEPHANI TEMPLO. // Die 25. Novembris Anno Domini 1743. // [gravat de Sta. Caterina] // GERVNDAE: Ex Typ. NARCISSI OLIVA.

Orla port. i pp. interiors; 171 x 114 mm., 4 ff. s. n.

*Incipit (fol. 2°): *) (+) (* // A [ornamentada] ABSINT [sic] A A veterum Oratorum // sententiae, absint Philosophorum argutiae, [etc.] A peu de pàgina del fol. 4^v, un petit gravat de St. Martí partint la capa.*

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9202.

9 (1745)

ALEXANDRINAM // VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM // AD SUPREMUM HONORIS // Fastigium evectam. // PANEGYRICO EPITALAMICÈ CELEBRABIT // D. MICHAEL FERRVSOLA et FERRER // Grammaticae Scholae Olotensis meritissimus Alumnus, // in Olotensi D. Stephani Templo. Die 25. // Novembris anno 1745. // [gravat de Sta. Caterina] // [ratlla] // Gerun. Apud Antonium Oliva Typographum, in // vico Ballestiarium.

Orla port. i pp. interiors; 144 x 90 mm. 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): QUONAM instructus argumento in cons- // pectum vestrum jucundissimum venirem, // [etc.]

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9046.

10 (1747)

ALEXANDRINAM // VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM // BONARUM ARTIUM PRAESIDEM, // pro Olotensi Academiâ // COMMENDABAT // D. JOSEPHUS MORATÓ, ET BOLÓS // IN OLOTENSI D. STEPHANI TEM- PLO // VII. kalendas Novembris [rectificat a mà: Desembris] Anno 1747. // [gravat de Sta. Caterina] // Barcinone: Ex typographiâ PAULI NADAL.

Orla port. i pp. interiors; 179 x 122 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): Q [ornamentada] UONAM fato fieri dicam. A A, ut cum sublimio - // ri polleant ingenio, atque ad litterarum studia ca - // pessenda longè sint aptiores viri, [etc.]

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9205..

11 (1749)

VICTRICI SAPIENTI // PARTHENO-MARTYRI DIVAE CATHARINAE // Scholarum Olotensium Patronae Gratosius - // simae plaudebat // MAVRITIVS SERRA ET MASMITJA GRAMMATICAE // Scholae Olotensis meritissimus

Alumnus. // IN OLOTENSI DIVI STEPHANI TEMPLO. // Septimo Kalendas Decembris, Anno 1749. // [gravat de Sta. Caterina] // [ratlla] // Gerundae: Ex Typographia ANTONII OLIVA in vico // Ballestiarum.

Orla port. i pp. interiors; 172 x 122 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol 2°): TRIUMPHUM, si unquam celeberrimum, hodiernâ // luce ante consessum hunc frequentissimum repraee // sentare constitui, A. A.; [etc.].

Fol. 4° en blanc.

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9206.

12 (1751)

ALEXANDRINAE // VIRGINI, ET MARTYRI [sic] CATHARINAE. // Victoriis cumulatae // acclamabat // JOANNES Siqués, & Molinèr. // In Olotensi Divi STEPHANI Templo. // Septimo Kalendas Decembris, // Anno 1751 // [gravat de Sta. Caterina] // CVM LICENTIA. // [línia // OLOTI: Ex Tiph. JOSEPHI ROVIRA, Bibli.

Orla emmarcant la portada; 157 x 119 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (Fol. 2°): + // C [ornamentada] Astissimae Virginis Catharinae laudes oratio - // ne percurrenti, obversantur illico praecipuae // [etc.].

Biblioteca de Catalunya, P. Bonsoms, n° 9047 i 8323. Citat per PALAU I DULCET, Manual del librero..., 2^a ed., n° 314767.

13 (1752)

ALEXANDRINAE // SAPIENTIUM GLORIAE MAGNAE CATHARINAE // MULTIPLICI EX HOSTE TRIUMPHANTI // EPINICIUM // IN ALATENSI SANCTI STEPHANI TEMPLO // Canebat Josephus Masmitjà, etc Cors Alatensis. // Septimo Kalendas Decembris. Anno 1752. // [gravat de Sta. Caterina] // Gerundae: Ex Typographia ANTONII OLIVA, in vico Ballestiarum.

Orla port. i pp. interiors; 143 x 96 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): ANnuus orator renovans haec festa quotannis, // Ingenii non dote valens, non viribus artis // [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9048 i 8324. Citat per PALAU I DULCET, Manual del librero..., 2^a ed., n° 157260, si bé el data el 1852.

14 (1753)

MULTIPLICI // EX HOSTE TRIUMPHANTEM CATHARINAM // COMMEN-
DABIT IN OLOTENSI SANCTI // *Stephani Templo Raphael Constans, et*
Roca. // Septimo Kalendas Decembris anni 1753. // [gravat de Sta. Caterina] //
CUM LICENTIA. // *Gerundae: Ex Typographia ANTONII OLIVA, // in vico*
Ballestiarum.

Orla port. i pp. interiors; 148 x 96 mm.; 4 ff. s. n.

incipit (fol. 2°): ADMirabilem Catharinae victoriam intuenti, exi- // miamque
ejus sapientiam saepe saepius memo - // riã [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9049.

15 (1754)

DORMIENTIS // CATHARINAE EVIGILATA INSOMNIA // CANEBAT //
FRANCISCUS [ratllat CIS] GOU, ET FERRUSOLA // *in Olotensi S. Stephani*
Templo // Septimo Kalendas Decembris anni 1754 // [gravat de Sta. Caterina]
// CUM LICENTIA. // *Gerundae: Ex typographia ANTONII OLIVA, // in vico*
Ballestiarum.

Orla port. i pp. interiors; 147 x 107 mm.; 4 ff. s.n.

Incipit (fol. 2°): + // A [ornamentada] LTERA de cerebro, atque ipsa de mente
Tonantis, // AEGide munita, & cristis capita alta coruscis // [etc.].

Fol. 4^r, gerro ornamental a peu de pàgina; fol. 4^v, en blanc.

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9050.

16 (1756)

VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM, // VERAЕ RELIGIONIS VIN-
DICEM, ET DE ETHNICIS // Philosophis Trimphantem // proclamabit // RAY-
MUNDUS ROURE, ET FLORENZA. // *in Olotensi Divi Stephani Templo, //*
Die 25. Novembris anni 1756. // [gravat de Sta. Caterina] // [ratlla] //
*Gerun-
dae: Ex Typograhia ANTONII OLIVA.*

Orla port. i pp. interiors; 160 x 100 mm. 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): A [ornamentada] DHUC haeres, Maximine? Adhuc obstina-
// tum tuum tenes consilium? Nec tot, tân - // tisque signis adduci potes, [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9051.

17 (1757)

ALEXANDRINAE // VIRGINI CATHARINAE QUINQUAGINTA // EX PHILOSOPHIS TRIUMPHANTI // EPINICIUM. // IN OLOTENSI SANCTI STEPHANI TEMPLO // *Decantabat olim Raphael Noguera, et Pont. // Septimo Kalendas Decembris. Anno M. DCCLVII. // [gravat de Sta. Caterina] // OLOTI: Ex Typographia JOSEPHI ROVIRA.*

Orla port. i pp. interiors; 134 x 100 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): Prisca licet fuerit multos dominata per annos /. Vana superstitio, stygiis exorta cavernis, // Quae gentes tenebris multos involverit annos; // [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9052.

18 (1758)

IN FIDEI // PATRONAM, ET VINDICEM // CATHARINAM // EPOPEIA, // QUA INTER MISSARUM SOLEMNIA // DECANTABAT FRANCISCUS SERRA, // & Igosa Grammaticae candidatus. // OLOTI IN SANCTI STEPHANI TEMPLO // *die XXV. Novembris M.DCC.LVIII. // [gravat de Sta. Caterina] // OLOTI: Ex Typographia JOSEPHI ROVIRA.*

Orla port. i pp. interiors; 163 x 94 mm.; 4 ff. s. n.

Incipit (fol. 2°): EOI Imperii patuli dum scepra teneret /. Rex Maximius, cum, quae sunt debita soli // [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9053.

19 (1760)

EXIMUM NOSTRATIS // ADOLESCENTIAE AD VIRTUTEM, ET // litteras Archetypum Puellulam // Virginem, & Martyrem // CATHARINAM, // ANTE OCULOS PONEBAT OLIM // inter Missarum solemnia in Olotensi Divi Stephani Templo // *D. IOSEPHVS SAYÒL, ET BASSÒLS // Meritissimus Scholae Olotyensis Alumnus. // Septimo Kalendas Decembris Anni M.DCC.LX. // [gravat de Sta. Caterina] // OLOTI: Ex Typographiâ Josephi Rovira.*

Orla port, i pp. interiors; 150 x 98 mm., 6 ff. s. n.

Fol. 1°, orlat i al mig l'escut d'Olot emmarcat per una altra orla i la inscripció al voltant: «SUB UMBRA // ALARUM // TUARUM // PROTEGE NOS.»

Incipit (fol. 2°): + // M [ornamentada] JULIEREM fortem quis inveniet? Que- // siviſſe Salomonem non quod reperiri // [etc.].
Al final del fol. 6^v, gerro ornamental; fol. 6^v en blanc.
Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9054.

20 (1761)

PERQUÁM MAGNUM SOLIS GLOBUM // VIRGINEM, ET MARTYREM // CATHARINAM // ORATIONE HAC // POPYRI PALMO CONCLUDERE NITITUR // inter Missarum Solemnia in sacro Olotensi // Divinae Matris de Alturá Templo // D. THOMAS GOV, ET FERRVSSÒLA, MERITISSIMVS // Scholae Olotensis Alumnus. // Septimo Kalendas Decembris Anni M.DCC.LXI. // [gravat de Santa Caterina, amb ornaments a banda i banda] // CVM LICENTIÁ. // OLOTI: Ex Tipographiá JOSEPHI ROVIRA.

Orla port. i pp. interiors; 153 x 108 m.; 4 ff. s. n.
Incipit (fol. 2°): + .. D [ornamentada] IUTURNI silentii, quod sumus hactenus // bene amplexi, non timore aliquo, sed // [etc.].
Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9055.

Abans de passar a la relació bibliogràfica dels 24 fulletons existents a la Biblioteca de Catalunya i sorgits de l'Estudi de Gramàtica d'Olot, resumiríem a tall de conclusió, com a aspectes que aquesta cvol·lecció d'impresos ens ha

21 (1762)

UBERRIMUS QUASI PARADISI FONDS // QUATUOR IN CAPITA DIVISUS // VIRGO, ET MARTIR CATHARINA // ORATIONE HAC CELEBRATUR, CUJUS UBERES // latices inter Missarum Solemnia D. Michael Prat, & // Oliveras meritissimus Scholae Olotensis Alum- // nus pandet in sacro Divinae Matris // de Alturá Templo // Septimo Kalendas Decembris Anno 1762. // [gravat de Sta. Caterina] // CUM LICENTIA. // [ratlla] // OLOTI: Ex Typographiá JOSEPHI ROVIRA.

Orla port. i pp. interiors; 149 x 106 mm.; 4 ff. s. n.
Al fol. 1°, escut d'Olot amb la inscripció: «SUB UMBRA // ALARUM// TUA- RUM // PROTEGE NOS», al voltant. Emmarcat tot amb una gran orla amb dos àngels, flors i petxines als cantons.

Incipit (fol. 2^r): + // E [ornamentada] TSI, urgente solemmni jam die, bonâ // prudentique de causâ non minus, quâm // [etc.].
Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9056.

22 (1763)

ALMAM CATHARINAM VIRGINEM, // ET MARTYREM SUB VERAE ORATRICIS // cognomento litterario in Orbe // ORATIONE HAC // COMMENDAT D. JOANNES BELLVERT, ET // Palmâda secundae Grammaticae classis meritissimus // Alumnus Olotensis in sacro, novoque Divi Stephani / . Templo Septimo Kalendis Decembris Anni 1763. // inter Missarum Solemnia Hora 9. // ante Meridiem. // [gravat de Sta. Caterina] // CUM LICENTIA. // [ratlla] // OLOTI: Ex Officinâ JOSEPHI ROVIRA Typographi.

Orla port. i pp. interiors; 154 x 110 mm., 8 pp.

Fol. 1^v, pàg. 2, com a l'exemplar del 1762.

Incipit (fol. 2^r, pàg. 3): + // S [ornamentada] I quemadmodum Athenaeum, sic mens // vestra levitatem redoleret, ut turpissi- // mo [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9057.

23 (1764)

VICTORIIS CUMULATAE // ALESANDRINAE VIRGINI, ET MARTYRI // CATHARINAE, // ET EX HOSTIBUS TRIUMPHANTI // olim acclamabat / . D. FRANCISCUS BUCH, ET COMAPLA // in Alateni Divi Stephani Templo inter Mis- // sarum Solemnia septimo Kalendas De- // cembris anni 1764. horâ nonâ. // [gravat de Sta. Caterina] // [ratlla] // OLOTI: Ex officinâ JOANNIS PLANAS // Typographi.

Orla port. i pp. interiors; 147 x 99 mm.; 8 Pàgs.

Incipit (fol. 2^r, pàg. 3): + // H [orlada] UJUS anni novi, & tertii oratio qualis, // quantave esse oporteret, cujus vi volun- // tates [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9208. Citat per PALAU I DULCET, Manual del librero..., 2^a ed., n° 36536.

24 (1765)

ADMIRABLEM // VIRGINIS, ET MARTYRIS // CATHARINAE // SAPIEN-

TIAM // INTER MISSARUM SOLEMNIA // *propalabat* // D. MICHAEL BARBARÌ, "ET MARCILLÀC // olòti in Speciòso Sancti Stêihani Templo // Septimo Kaléndas Decèmbri An - // ni MDCCLXV. Hora IX. ante // meridiem. // [*gravat de Sta. Caterina*] // [*ratlla*] // OLOTI: Ex Officinà JOANNIS PLANAS.

Orla emmarcant la portada; 157 x 111 mm.; 8 pàgs.

Incipit (fol. 2^r, pàg. 3): + // E [emmarcada] TSI èminens valde sit Sapientia, CATHA - // RINA tua, & mirànda magis, quam imitàn - // da nobis [etc.].

Biblioteca de Catalunya, F. Bonsoms, n° 9058.